

UDK 327(497.11:496.5)(497.115)
Bibliid 0543-3657, 68 (2017)
God. LXVIII, br. 1168, str. 20–35
izvorni naučni rad
Primljen: 26.9.2017.

Dušan PROROKOVIĆ¹

Odnosi Albanije i Srbije u drugoj deceniji XXI veka: novi početak ili konstruktivnost pod pritiskom?

SAŽETAK

Primetno je da od 2014. godine dolazi do intenziviranja odnosa između Srbije i Albanije. Do tada, zvanična komunikacija između dve zemlje uglavnom se odvijala kroz multilateralni format. Od tada, Beograd i Tirana se fokusiraju na bilateralne odnose: Aleksandar Vučić je bio prvi premijer Srbije u istoriji koji je posetio Tiranu, a Edi Rama predsednik albanske vlade koji je posle 68 godina doputovao u Beograd. Zajednička težnja dve zemlje je da se radi na jačanju ekonomskih odnosa, povećavanju trgovinske razmene, širenju saradnje u oblasti turizma i izgradnji infrastrukturnih projekata. Međutim, uprkos svim najavama, odnosi između dve zemlje ostaju složeni i opterećeni, pre svega, pitanjem statusa Kosova i Metohije. Zbog toga se bilateralna saradnja Beograda i Tirane može posmatrati, pre svega, kao politička nužnost kojoj obe zemlje pribegavaju kako bi pokazale da ispunjavaju kriterijume o dobrosusedskim odnosima i time nastavile proces evrointegracija. S druge strane, pogledi na pitanja od značaja za bezbednost obe države ostaju suprotstavljeni što, dugoročno posmatrano, ne daje nadu da do razvoja srdačnih i plodnih odnosa može doći. Pokušaj izgradnje srpsko-albanskih odnosa na novim temeljima zbog toga je teško ostvarljiv projekat, a tekuće aktivnosti obe zemlje treba posmatrati kao konstruktivnost koja se manifestuje pod pritiskom EU integracija.

Ključne reči: Srbija, Albanija, srpsko-albanski odnosi, međunarodni odnosi, kosovsko pitanje.

¹ Dušan Proroković, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd. E-mail: dusan@diplomacy.bg.ac.rs

Uvod: Stvaranje Albanije i reakcije Srbije i Jugoslavije

Tokom XX veka, od balkanskih ratova pa do agresije NATO na SR Jugoslaviju 1999. godine, prisustvujemo kontinualnom pogoršavanju srpsko-albanskih odnosa. Za razliku od Grčke, koja je međunarodno priznata još 1830, te Srbije, Bugarske i Crne Gore – država koje svoj status u međunarodnim odnosima u potpunosti legitimizuju posle Berlinskog kongresa 1878. godine, albansko nacionalno pitanje ostaje nerešeno sve do 1912. godine. „Pitanje Albanije je u političkom smislu aktuelizovano na široj međunarodnoj sceni tek neposredno pred izbijanje Prvog balkanskog rata, kada su Srbija, Crna Gora, Bugarska i Grčka formirale vojnu koaliciju protiv Turske. Pitanje Albanije je na dnevni red pogurala Austrougarska koja nije želela da dozvoli izlazak Srbije, tada saveznika Rusije, na Jadransko more. Iako je srpska vojska zauzela Skadar, iz njega je brzo morala da se povuče. Na mirovnoj konferenciji u Londonu, koja je počela 17. decembra 1912. godine, pored četiri balkanske države s jedne, i izaslanika Otomanske imperije s druge strane, učestvovali su još i predstavnici Austrougarske, Nemačke, Italije, Francuske, Velike Britanije i Rusije. Pregovori su bili dugi i složeni, a na kraju se Londonskim mirovnim sporazumom, potpisanim 30. maja 1913. u članu 3 predviđalo da „*Turska i balkanski saveznici poveravaju velikim silama da reše pitanje granice Albanije i svih ostalih pitanja koja se tiču Albanije*“.² Još i pre početka samita u Londonu albanski politički prvaci i istaknuti intelektualci, pod vođstvom Ismail Ćemal-bega (Ismail Qemal bej Vlora), 28. novembra 1912. godine proglasili su nezavisnost Albanije i formirali prvu vladu svoje države, koja se prostirala na oko 300 km², u trouglu Vlora–Berat–Lušnja (Vlorë–Berat–Lushnë). Albanci su ovaj datum nastavili da slave kao *Dan zastave*, mada je priznavanje nezavisne države Albanije od strane ostalih aktera međunarodnih odnosa *de iure* usledilo nešto kasnije. U narednim mesecima je trajala oštra (politička) borba za utvrđivanje granica Albanije u kojoj su, u manjoj ili većoj meri, učestvovali svi regionalne akteri i sve velike sile. Na kraju, prihvaćen je usaglašeni predlog Rusije i Austrougarske, kojim su određene granice Albanije koje su (uz neznatne promene prilikom mnogobrojnih delimitacija) do danas opstale.³ Posle toga, povela se rasprava o unutrašnjem uređenju Kneževine Albanije (*Principata e Shqipërisë*) te su, saglasno odredbama Londonskog sporazuma, velike sile uspostavile sedmočlanu Međunarodnu kontrolnu komisiju (*International Commission of Control*) koja počinje sa radom 15. oktobra 1913. godine,⁴ a u kojoj se nalazi samo jedan predstavnik Albanaca (Mifid-beg Ljibohova).⁵ Komisija

² Душан Пророковић, *Косово: међуетнички и политички односи*, Геополитика, Београд, 2011, стр. 145.

³ Pavel Hradečný, Ladislav Hladký, *Dějiny Albánie*, Lidové noviny, Praha, 2008, str. 323-325.

⁴ Owen Pearson, *Albania in the Twentieth Century, A History. Volume I, Albania and King Zog: Independence, republic and monarchy 1908–1939*, I.B. Tauris, London, 2004, str. 56.

⁵ Myfid bej Libohova. Preostalih šest članova bili su: Hari Herling Lemb (Harry Harling Lamb) ispred Velike Britanije, Leon-Alfons Krajevski (Léon-Alphonse-Thadée Krajevski) predstavnik

je formirana na deset godina, a njen prvi zadatak je bio da imenuje vladara! Zbog toga, suštinski, tada najmlađa evropska država postaje zemlja sa „ograničenim suverenitetom“. Posle dugih pregovora, kao kompromisno rešenje, izabran je nemački plemić Vilhelm Vid Nojvidski (Wilhelm Wied zu Neuwied). Vladar je u „svoju zemlju“ stigao 7. marta 1914. godine (posle njegovog ustoličenja, Srbija je vrlo brzo uspostavila diplomatske odnose sa Albanijom 25. aprila 1914), a iz nje je pobjegao 3. septembra, ostavljajući je u rasulu i bez ikakve uprave.

Ovo je bio važan trenutak za srpsko-albanske odnose. Jedan od albanskih lidera Esad-paša Toptani već 17. septembra potpisuje zajedno sa Nikolom Pašićem „Nišku deklaraciju“, sporazum u 15 tačaka koji je predviđao formiranje vojnog saveza (Srbija se obavezala da će finansirati Toptanijevu žandarmeriju i snabdevati je vojnom opremom), ustanovljavanje zajedničke komisije za pitanje razgraničenja i izgradnju pruge od Niša do Drača. U deklaraciji se zaključuje kako Srbe i Albance „spaja večno prijateljstvo“, a ključni ciljevi su stvaranje čvrstog saveza dve države utemeljenog na zajedničkoj odbrani, jedinstvenoj carinskoj politici i zajedničkim zastupništvima u inostranstvu.⁶ Na nesreću po bilateralne odnose, Esad-paša nije prevladao u sukobljavanjima unutar Albanije, na šta je u dobroj meri uticala i izdašna pomoć Austrougarske njegovim suparnicima. Okončanje ratnih sukoba nije značilo i početak novih srpsko-albanskih odnosa, već reaktualizaciju starog pitanja razgraničenja. Na inicijativu Mehmed-beg Konjica (Mehmet bej Konica), u decembru 1918. godine sazvan je Drački kongres (*Kongresi i Durrësit*) na kom su učešće uzela 53 delegata, među kojima se biraju tri koji će „zastupati interese Albanije“ na Pariskoj mirovnoj konferenciji, formira se „privremena vlada“, ali i izglasava memorandum sa dva zahteva: prvi se ticao priznavanja „državnopravnog kontinuiteta Albanije od 1913. godine“,⁷ a drugi uspostavljanja novih granica prema etničkom principu uz „poništanje odluka Berlinskog kongresa 1878. godine i Londonske konferencije 1913. godine“.⁸ Sporazum Pašić-Toptani brzo pada u zaborav, a novostvorena Jugoslavija sve do početka Drugog svetskog rata prema Albaniji vodi opreznu politiku.

I pored toga što su u albanskim političkim krugovima glasni i uticajni pojedinci koji se zalažu za promenu granica (pre svega su to bili Hasan Priština i Redžep Mitrovica), jugoslovenska diplomatija diskretno pruža

Francuske, Alessandro Leoni (Alessandro Leoni) kao izaslanik Italije, Aleksandar Petrijajev (Александр Михайлович Петряев) u ime Rusije, Julijus Vinkel (Julius Winckel) koji je zastupao interese Nemačke i Aristotel Petrović (Aristoteles Petrović) kao predstavnik Austrougarske.

⁶ Hradečný, Hladký, *Dějiny Albánie*, op. cit., str. 333.

⁷ Pearson, *Albania in the Twentieth Century, A History. Volume I, Albania and King Zog: Independence, republic and monarchy 1908–1939*, op. cit., str. 116-117.

⁸ Hradečný, Hladký, *Dějiny Albánie*, op. cit., str. 344.

podršku vlastima kralja Zogua, jer se tako pravi regionalna ravnoteža snaga prema revizionistički i ekspanzionistički orijentisanoj fašističkoj Italiji, čiji ciljevi su, između ostalog, pripajanje Dalmacije i Albanije. Svadbi kralja Aleksandra I Karađorđevića 1922. godine prisustvovala je zvanična delegacija Albanije, predvođena ministrom Ali-Rizom Kolonjom, koji je u tom trenutku predstavljao svoju državu u Međunarodnoj komisiji za razgraničenje (njegov mandat u komisiji je trajao od 1921–1925), što je bila i svojevrsna politička poruka, s obzirom na to da su ovo pitanje dve države konačno rešile 1926. potpisujući protokol iz Firence. Logiku jugoslovenskih vlasti da je u komšiluku bolje imati „slabu Albaniju“ nego „veliku Italiju“ najbolje opisuje „Ivo Andrić, tada pomoćnik ministra spoljnih poslova, čovek do čijeg je mišljenja Stojadinović držao“ koji konstatuje kako „je najpovoljnija situacija za Jugoslaviju postojanje nezavisne albanske države“.⁹ Ta albanska država će, umesto jugoslovenske podrške, ipak izabrati personalnu uniju sa Italijom 1939. godine, a kao nagradu za savezništvo dobiće mogućnost stvaranja Velike Albanije tokom Drugog svetskog rata. U „velikoalbanskom projektu“ mesta za Srbe na Kosovu i Metohiji nije bilo, pa su usledila masovna proterivanja, ubistva i često paljenje kuća.¹⁰ U saradnji sa najpre italijanskim, a zatim i nemačkim okupacionim vlastima (od 1943. godine), posebno se ističu albanski političari sa Kosova i Metohije. Prema tvrdnjama Momčila Pavlovića to je i vreme kada se etnička struktura stanovništva Kosova i Metohije potpuno menja, pošto se paralelno sa proterivanjem Srba na ovaj prostor doseljava između 200–300.000 Albanaca iz Albanije.¹¹ Komunističke vlasti ne samo da prenebrejavaju ove stvari i fokusiraju se na pitanje ulaska Albanije u jugoslovensku federaciju, već prognanim Srbima i Crnogorcima čak i zabranjuju povratak na Kosovo i Metohiju. Obrazloženje ovakve odluke je da se vrši „ispravljanje povreda vlasničkih prava i interesa zemljoradnika domorodaca na teritoriji Makedonije i kosovsko-metohijske oblasti, izvršenih kolonizacijom i agrarnom reformom na osnovu zakona i uredaba donetih pre 6. aprila 1941“.¹² Ovom odlukom je srpskom stanovništvu na Kosovu i Metohiji oduzeto 21.079 hektara obradivih površina.

Favorizovanje albanskog faktora u Jugoslaviji bilo je usklađeno sa spoljnopolitičkom orijentacijom, pa je Enver Hodža (Enver Hoxha) 1947. godine bio gost Josipa Broza Tita u Beogradu, što je prva zvanična poseta u bilateralnim odnosima između dve zemlje. Do 1948. godine između FNR Jugoslavije i komunističke Albanije potpisano je 27 međudržavnih sporazuma, a značajna je bila i sveobuhvatna podrška jugoslovenskih

⁹ Ђуро Слијепчевић, *Српско-арбанашки односи кроз векове са посебним освртом на новије време*, Штампарија Острог, Химелстир, 1983, стр. 301.

¹⁰ Димитрије Богдановић, *Књига о Косову*, Књижевне новине, Београд 1990, стр. 192.

¹¹ Момчило Павловић, Предраг Ј. Марковић, *Косово и Метохија: прошлост, памћење, стварност*, Препород ММ, Нови Сад, 2006, стр. 212.

¹² *Ibid.*, стр. 212.

komunista razvijanju partijske infrastrukture u Albaniji, zemlji u kojoj je do završetka Drugog svetskog rata komunista bilo svega nekoliko desetina. Ipak, posle rezolucije Informbiroa od 28. juna 1948. godine, samo dan kasnije Komunistička partija Albanije (*Partia komunistë e Shqipërisë*) oštro osuđuje „trockističku politiku rukovodstva KPJ koja je između ostalog usmerena i na likvidaciju naše partije i države“,¹³ posle čega Tirana prekida veze sa Beogradom i poništava prethodno potpisane sporazume.¹⁴ Usledila je višedecenijska stagnacija odnosa između dve države, praćena periodičnim napetostima i velikim nepoverenjem. Tokom pedesetih godina XX veka, praktično, jedini kanal komunikacije bile su ambasade u Beogradu i Tirani, dok nikakve zvanične ekonomske, kulturne ili bilo kakve druge saradnje nije bilo. Stanje se značajnije nije promenilo ni posle otopljanja odnosa između Beograda i Moskve 1955. godine, pošto se pod režimom Envera Hodže Albanija pretvara u najizolovaniju evropsku državu.

Sporazum Milošević–Nano: pokušaj novog početka

Raspad Jugoslavije i „otvaranje Albanije“ takođe su malo toga promenili, pa odnosi između Beograda i Tirane i dalje stagniraju, uz povremena pogoršavanja usled eskalacije krize na Kosovu i Metohiji. Jedna prema drugoj, obe strane svoje postavljanje mere prema pitanju položaja kosovsko-metohijskih Albanaca, koji su posle (nelegalnog) referenduma 1991. godine zahtevali da im se dodeli status republike u okviru federacije, kao preduslov za dalje proglašavanje nezavisnosti. Na referendum je prema izveštaju Demokratskog saveza Kosova (*Lidhja Demokratike e Kosovës*), koji ga je i organizovao, izašlo 87,01% upisanih birača, od kojih je 99,98% glasalo „za“.¹⁵ Rezultate referenduma „priznala“ je Albanija, pratećim dokumentom državnog parlamenta (jedina članica OUN koja je to učinila), što je zapečatilo loše odnose sa Srbijom (odnosno SR Jugoslavijom). Takvo stanje je potrajalo do 1997. godine, kada dolazi do iznenadnog otopljanja odnosa i niz susreta između najviših državnih zvaničnika Srbije i SR Jugoslavije s jedne, i Albanije s druge strane.

Najpre su u junu te godine vladajuće partije u Beogradu SPS i JUL uputile zvaničnu čestitku Socijalističkoj partiji Albanije na izbornoj pobedi, zatim je predsednik Albanije Redžep Mejdani (Rexhep Meidani) primio jugoslovenskog otpravnika poslova u Tirani, da bi u septembru u Njujorku, tokom zasedanja Generalne skupštine UN bio upriličen susret šefova

¹³ Hradečný, Hladký, *navedeno delo*, str. 432.

¹⁴ Više u: Владимир Дедијер, *Југословенско-албански односи (1939–1948)*, Борба, Београд, 1949.

¹⁵ Susan L. Woodward, *Balkan Tragedy. Chaos and Dissolution after the Cold War*, Brookings Institution, Washington, 1995, str. 98, 179.

diplomacija dve države – Milana Milutinovića i Paskala Milja (Paskal Milo). Razgovor je bio posvećen normalizaciji odnosa, ali je albanska strana istovremeno insistirala da se otvori pitanje funkcionisanja obrazovnog sistema i statusa Univerziteta u Prištini. U intervjuu za beogradski „NIN“ predsednik Albanije je istakao kako su dometi tog susreta ostali skromni, pošto je nekoliko dana posle njega srpska policija rasturila proteste albanskih studenata u Prištini. Takođe, on je podvukao da je problem sa kosovsko-metohijskim Albancima „u tome što oni sada traže potpunu nezavisnost od Srbije. Međutim, mislim da najpre treba zahtevati primenu odredaba sporazuma Rugova–Milošević. Potrebno je, dakle, učiniti koji korak napred, a onda bi se došlo do onoga što, uostalom, priznaju sve međunarodne konvencije, a to je – samoopredeljenje naroda“.¹⁶ S jedne strane, albanska politika pokazuje spremnost da se uspostavi tesna saradnja sa Beogradom, ali se istovremeno ponavljaju zahtevi za „samoopredeljenjem“ njihovih sunarodnika na Kosovu i Metohiji.

I pored svih nesuglasica i suštinskog neuspeha dogovora iz Njujorka, pokušaj definisanja novog okvira za unapređenje bilateralne saradnje je nastavljen, dostigavši vrhunac u novembru 1997. godine. Tokom prvog samita šefova država i predsednika vlada sedam balkanskih zemalja na Kritu (ovaj multilateralni format će kasnije prerasti u Proces saradnje u jugoistočnoj Evropi) usledio je i sastanak Milošević–Nano (Fatos Nano), koji je protekao vrlo srdačno i uklopio se u zaključke samita kako treba težiti regionalnoj saradnji i mirnom rešavanju postojećih sporova. Milošević je posle susreta istakao da je „posle 50 godina zamrznutih odnosa“ razgovor „bio obostrano koristan“, da je „bilo reči o poštovanju prava nacionalnih manjina“, ali je i ponovio kako je pitanje Kosova i Metohije „unutrašnja stvar Srbije i Jugoslavije“.¹⁷ Ovom sastanku je u javnosti balkanskih država dat veliki prostor, a najviše pažnje izazvao je, očekivano, među Albancima. Salji Beriša (Sali Berisha), lider opozicije u Tirani, bio je vrlo oštar u kritici postupka vladajuće garniture u Tirani zatraživši „pojačane narodne akcije od strane političkih partija na Kosovu“, a za njim nisu zaostajali ni albanski političari sa Kosova i Metohije, pa tako član Predsedništva Demokratije partije Kosova Režep Đerci ističe da „mandat za donošenje odluka o Kosovu ima isključivo kosovsko rukovodstvo“.¹⁸ Ismet Hajdari prenosi da je tim povodom uticajni albanski dnevnik „Bujku“ u redakcijskom saopštenju istakao kako je „Nano pristankom da se sretne s ličnošću koja je sinonim ropstva na Kosovu uvredio više od pola albanske nacije koja se nalazi van granica današnje Albanije kao i njihove legitimne predstavnike i organe“, da je „u Prištini susret Nano-

¹⁶ Đoko Malinić (ur.), „Susreti : Predsednik Albanije Redzep Mejdani: Kosovo neće biti Bosna“, *NIN*, br. 2448, 27. novembar 1997, <http://www.nin.co.rs/arhiva/2448/2.html>

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Стеван Никшић, „Самит на Криту. Балканци на раскршћу“, *НИН*, бр. 2445, 6. новембар 1997, стр. 8.

Milosević po prvi put u istoriji moderne Albanije doveo do javnog ograđivanja političkog rukovodstva kosovskih Albanaca od vladajućeg establišmenta u Tirani“, da „susret Nano–Milosević predstavlja krunu otvaranja Tirane prema Beogradu nakon dolaska socijalista na vlast u junu ove godine“,¹⁹ i da je „u periodu od pet meseci režim u Tirani ostvario više kontakata sa Beogradom nego Enver Hodža i Salji Beriša zajedno u poslednjih pet decenija“, a u deklaraciji „Vlade kosovskih Albanaca u egzilu“ kojom predsedava Bujar Bukoši (Bujar Bukoshi; tekst deklaracije je, inače, pročitao u udarnoj informativnoj emisiji albanske državne televizije), protestuje se zbog toga što Grčka kao organizator nije pozvala „legitimne predstavnike Kosova, već kriminalni režim u Beogradu“.²⁰

Konstantni napadi opozicije, nezadovoljstvo sunarodnika na Kosovu i Metohiji, nestabilnost novouspostavljene parlamentarne većine zbog koje su se za dve i po godine na čelu vlade promenila čak tri premijera ali, pre svega, odlučno uključivanje SAD u rešavanje kosovske krize utiču da sporazum Milošević–Nano brzo padne u zaborav.²¹ Jugoslovensko-albanski odnosi se ubrzo pogoršavaju zbog stalnih optužbi Albanije, s jedne strane, da se dramatično krše prava Albanaca na Kosovu i Metohiji, ali i vlasti u Beogradu da se sa teritorije Albanije na Kosovo i Metohiju dotura oružje teroristima. U aprilu 1999. godine, neposredno posle početka bombardovanja SR Jugoslavije od strane NATO, konačno su prekinute i sve veze između Beograda i Tirane. Diplomatski odnosi su uspostavljeni skoro dve godine kasnije, u januaru 2001, kada su ponovo otvorena diplomatska predstavništva, imenovani najpre otpravnici poslova, a zatim i ambasadori. Međutim, i pored toga što su obe države učestvovala u brojnim kontinentalnim i regionalnim organizacijama, poput OEBS-a, Saveta Evrope, Partnerstva za mir, Organizacije crnomorske ekonomske saradnje, Procesu saradnje u jugoistočnoj Evropi, Pakta stabilnosti jugoistočne Evrope i Centralnoevropskoj inicijativi, a uz to su još i zajedno članice (zapadno)balkanske zone slobodne trgovine – CEFTA, razgovora u bilateralnom formatu i posledičnog značajnijeg razvoja odnosa nije bilo. Naprotiv, stare napetosti su se održavale, a kako se približavao trenutak jednostranog proglašavanja nezavisnosti od strane kosovsko-metohijskih Albanaca one su još i dodatno rasle. Tokom posete američkog predsednika Džordža Buša mladjeg (George W. Bush) Tirani, u junu 2007. godine, poslate

¹⁹ Ismet Hajdari, „Nikad usamljeniji u svojoj istoriji“, *Naša borba*, 9. novembar 1997, str. 2.

²⁰ Стеван Никшић, „Самит на Криту. Балканси на раскршћу“, op. cit., str. 8.

²¹ Posle relativno stabilne vladavine Aleksandra Meksija (Aleksandër Meksi) koji se načelu Vlade Albanije zadržao od 13.04.1992. godine do 11.03.1997. usledio je period čestih smena premijera i ministra. Od 11.03.1997. do 24.07. iste godine vladom je rukovodio Baškim Fino (Bashkim Fino), zatim ga na tom mestu zamenjuje Fatos Nano koji se zadržava do 28.09.1998. godine, a od 02.10.1998. do 29.10.1999. albanski premijer je Pandelji Majko (Pandeli Majko). Na mestu predsednika Vlade se duže zadržao tek Iljir Meta (Ilir Meta), koji dužnost preuzima 29.10.1999. i na funkciji ostaje do 22.02.2002. godine.

su dve poruke: prva da je Albaniji mesto u NATO; i druga da će „Kosovo biti nezavisno“. Projekat proglašavanja nezavisnosti takozvane „Republike Kosovo“ je čvrsto podržan od strane SAD, zvanična Tirana nije imala nijedan razlog da po tom pitanju razgovara sa Srbijom i postala je najveći pomagač Prištine po raznim pitanjima. Zbog toga su često „sevale varnice“ između predstavnika dve zemlje na raznim skupovima, poput incidenta između predsednika Saljija Beriše i Borisa Tadića tokom istambulskog samita Organizacije za crnomorsku ekonomsku saradnju u maju 2007. godine. Predsednik Albanije je pozvao ostale prisutne da „priznaju realnost“ i podrže „nezavisnost Kosova“, optuživši Srbe da su od 1945. godine činili „genocid nad Albancima“. Predsednik Srbije je odgovorio da se Beriša meša u unutrašnja pitanja suverene zemlje i zapretio da će napustiti skup, posle čega je Beriša izašao iz sale.

Saradnja Vučić–Rama: novi okvir za bilateralne odnose

Sličnim ritmom se nastavilo sve do 2014. godine, pa osim povećavanja relativno male ekonomske razmene, krupnijih koraka i pokušaja podizanja bilateralnih odnosa na novi nivo nije bilo. To se desilo tek sa dolaskom Aleksandra Vučića na mesto predsednika Vlade Srbije. Od tada, evidentna je tendencija da se odnosi sa Albanijom poboljšaju po svaku cenu, a broj aktivnosti preduzetih u tom smeru prevazilazi sve viđeno u proteklih sto godina. Premijer Albanije Edi Rama je dva puta posetio Beograd: prvi put u novembru 2014. godine, kada je došao na poziv premijera Srbije u bilateralnu posetu, a drugi put u oktobru 2016. kada je zajedno sa Aleksandrom Vučićem učestvovao na Beogradskom bezbednosnom forumu. Dan posle skupa, 14. oktobra 2016. u Nišu je organizovan poslovni forum na kom se razgovaralo o unapređenju srpsko-albanskih trgovinskih odnosa. Predsednica Narodne skupštine Republike Srbije Maja Gojković je marta 2015. godine posetila Tiranu (prvi predsednik Narodne skupštine koji je to učinio), a Aleksandar Vučić je u maju 2017. godine boravio u dvodnevnoj poseti Tirani (prvi premijer Srbije ili Jugoslavije koji je posetio Albaniju). Tokom posete je razgovarano o razvoju turizma i zajedničkim infrastrukturnim projektima. Predsednik Vlade Srbije je tada naglasio neophodnost izgradnje autoputa Niš–Priština–Tirana, kao i uspostavljanja moderne železničke pruge između centralne Srbije i Skadra. Zanimljivo je, svakako, što se niti u jednom dugoročnom planu razvoja infrastrukturnih projekata u Srbiji, donetim prethodnih godina, nisu spominjali niti autoput niti železnica ka Albaniji.

U međuvremenu, marta 2017. godine, predsednik Albanije Bujar Nišani (Bujar Nishani) posetio je Bujanovac i Preševo, do kojih je stigao preko Kosova i Metohije, a u ime domaćina dočekao ga je Zoran Stanković, predsednik Koordinacionog tela za Bujanovac, Preševo i Medvedu Vlade Republike Srbije. Upadljivo izostajanje najviših državnih zvaničnika Srbije i atmosfera tokom posete predsednika Albanije ukazuju da preterane koristi

od ove posete za Srbiju nije bilo. Istina, Nišani je dao pomirljive izjave, govorio je o neophodnom osiguravanju prava na obrazovanje, upotrebi nacionalnih simbola i lokalnom privrednom razvoju, ali je dočekan sa porukom „Dobro došao Predsedniče“ ispisanom na velikim bilbordima u ove dve opštine (*Mirë se vjen President*) na kojima su pored državnog grba Albanije još bila i samo heraldička obeležja opština Bujanovac i Preševo. Jedini znak da se radi o teritoriji Republike Srbije bila je državna zastava okačena na ulasku u zgradu Skupštine opštine Preševo! Slično kao i tokom ove posete, mogu se okarakterisati brojne izjave i potezi albanskih zvaničnika tokom posmatranog perioda „unapređenja srpsko-albanskih odnosa“. U februaru 2016. godine predsednik Nišani je prilikom zvanične posete Sarajevu zatražio od kolektivnog Predsedništva Bosne i Hercegovine da prizna „Republiku Kosovo“, a tokom boravka u Prištini u maju 2017. godine podvukao je kako je nacionalno jedinstvo Albanaca *sveta stvar*: „Sveta je stvar, jer se nadovezuje na težnje i događaje od pre 1.000 godina, da se očuva nacionalni identitet Albanaca. Danas naša generacija, koja je nasledila ono što je dobila od prethodnih, ima veoma bitnu ulogu da radi na tome da još više ojača ekonomski i prosperitet obe države, Kosova i Albanije“.²² Tada je predsednik Albanije odlikovao Hašima Tačija (Hashim Thaçi), predsednika „Republike Kosovo“. Dve godine ranije, u Ulcinju, povodom uručivanja nagrade „počasni građanin Ulcinja“ Edi Rama i Hašim Tači su govorili o „ujedinjenju Albanaca“, mada su ubrzo, posle burnih reakcija sa raznih strana, njihovi portparoli morali da dodatno objasne ove stavove: „Žao mi je što treba razočarati sve one koji su upotrebili izraz *klasično ujedinjenje* između Albanije i Kosova, jer to nije ni u jednom trenutku bilo spomenuto ni od strane premijera Rame, a ni od Hašima Tačija. Dakle, ovde se radi o izjavi Edija Rame kojom on vrši pritisak na EU kako bi se otvorio put integraciji Kosova i kako ono ne bi ostalo u getu, i kojom ističe neophodnost da se to ujedinjenje dogodi unutar EU. Žao mi je što su srpski zvaničnici ali i mediji, uključujući i neke na Kosovu, možda i pogrešno protumačili izjavu gospodina Rame“.²³ Edi Rama je u sličnom tonu mesec dana kasnije tokom otkrivanja spomenika Ismailu Čemaliju u Prištini naglasio da „Albanci treba da znaju da treba da budu ujedinjeni, ali u Evropi i da znaju da niko više ne može da nas omalovažava.“²⁴ Iako se uz izjave o „albanskom ujedinjenju“ uvek govori uz dodatak da to treba realizovati „pod evropskom zastavom“, ovakve poruke postaju još intenzivnije od 2016. godine.

²² „Nišani i Tači: Nacionalno pitanje Albanaca je sveta stvar“, *Blic*, 11.05.2017, <http://www.blic.rs/vesti/politika/hiljadugodisnji-san-nisani-i-taci-nacionalno-pitanje-albanaca-je-sveta-stvar/fs64n7m>

²³ „Šta su poručili Rama i Tači?“, *N1*, 07.04.2015, <http://rs.n1info.com/a49842/Vesti/Sta-surekli-Rama-i-Taci-u-Ulcinju-o-ujedinjenju.html>

²⁴ „Rama: Albanci u Preševu traže duhovno ujedinjenje“, *Mondo*, 23.05.2015, <http://mondo.rs/a797260/Info/Srbija/Rama-Albanci-u-Presevu-traze-duhovno-ujedinjenje.html>

U junu 2016. godine, posle zajedničke sednice vlada Albanije i Kosova, Rama je rekao da bi trebalo udariti „svealbanske nacionalne temelje i regionu“ i da su „Albanija i Kosovo jedna zemlja, jedan narod i jedan zajednički san“, dok je u intervjuu za briselski „Politiko“ aprila 2017. godine naglasio da „Velika Albanija nije njegova želja, ali da je moguća opcija u slučaju zatvorenih vrata EU“ ponovo „pojasnivši“: „Naše ujedinjenje – i ako treba da kažemo ujedinjenje Albanaca Albanije i Kosova, budući da su oni u stvari Albanci koji žive u dve albanske države – je neizbežno i ne može se diskutovati. Pitanje je kako će se ovo dogoditi, da li će se dogoditi u funkciji EU, kao prirodan proces i uz saglasnost svih, ili će se dogoditi kao reakcija na evropsku zaslepljenost ili lenjost, da bi Evropa shvatila da treba da promeni pristup i prema samoj sebi“. ²⁵ Paralelno sa intenziviranjem odnosa sa Beogradom, albanski lideri, bilo iz Tirane ili Prištine, ponavljaju teze o „nacionalnom jedinstvu“, „ujedinjenju Albanije i Kosova“, pa se tome čak pridružio i Jonuz Musliju, predsednik opštine Bujanovac u aprilu 2017. godine podsetivši srpsku javnost da su „Preševo, Medveđa i Bujanovac sastavni deo države Kosovo od nje nasilno odvojeni“. ²⁶ Uz to, nekim drugim inicijativama Albanija nedvosmisleno pokazuje neprijateljsko držanje prema Srbiji pa tako, na primer, ministarka odbrane ove zemlje Mimi Kodeli, zajedno sa hrvatskim kolegom Damirom Krstičevićem, piše pismo generalnom sekretaru NATO u kom se „osuđuje nacionalistička retorika srpskih zvaničnika“ koja ima za „cilj podrivanje suvereniteta Kosova i destabilizuje bezbednosnu situaciju u regionu Zapadnog Balkana“, pa je zato neophodno podržati „transformaciju Kosovskih bezbednosnih snaga u Oružane snage Kosova“. ²⁷ Čak je i istorijski susret Vučić–Rama, prva poseta najvišeg albanskog zvaničnika Beogradu posle 68 godina obeležena incidentom, pošto je premijer Albanije na zajedničkoj konferenciji za štampu rekao da je „nezavisnost Kosova realnost koju treba prihvatiti“. Sama poseta je, inače, odložena za tri nedelje i pomerena sa 22. oktobra na 10. novembar 2014, pošto je tokom odigravanja fudbalske utakmice Srbija–Albanija došlo do još jednog incidenta, kada su albanski navijači (najverovatnije uz logističku pomoć pripadnika bezbednosnih službi ove zemlje koje su asistirale u planiranju i izvođenju akcije) na teren, korišćenjem drona, spustili zastavu sa iscrtanim granicama „Velike Albanije“.

²⁵ Andrew MacDowall (ur.), „Albanian prime minister: EU faces nightmare if Balkans hope fade“, *Politico*, 21.04.2017, <http://www.politico.eu/article/albania-prime-minister-edirama-eu-faces-nightmare-if-balkans-denied/>

²⁶ O stavovima Jonuza Musliju više u intervjuu: „Jonuz Musliju: moj predsednik je Edi Rama“, *Sputnik*, 26.04.2017, <https://rs-lat.sputniknews.com/politika/201704261110938442-musliju/>

²⁷ „Hrvatska i Albanija traže vojsku Kosova“, *RTCG*, 16.02.2017, <http://www.rtcg.me/vijesti/region/156657/hrvatska-i-albanija-traze-vojsku-kosova.html>

Tabela 1: Spoljnotrgovinska razmena između Srbije i Albanije za period 2011–2016. godina (u milionima evra)²⁸

	izvoz u Albaniju	u odnosu na prethodnu godinu	uvoz iz Albanije	u odnosu na prethodnu godinu	ukupna trgovinska razmena	u odnosu na prethodnu godinu
2011	90,1	-9,2%	16,3	+181,0%	106,4	+1,3%
2012	66,6	-26,1%	10,8	-33,7%	77,4	-27,2%
2013	88,7	+33,2%	12,3	+13,9%	101,0	+30,5%
2014	95,7	+7,9%	13,6	+10,6%	109,3	+8,2%
2015	91,8	-4,1%	18,0	+18,0%	109,8	+0,4%
2016	93,5	+1,9%	27,2	+27,2%	120,7	+9,9%

Razvoj bilateralnih srpsko-albanskih odnosa prati i neverovatan broj incidenata i, najblaže rečeno, dvosmislenih poruka koje stižu iz Albanije, a koje u svakom pogledu predstavljaju pretnje po bezbednost Srbije. Na sve to iz Beograda nije stigao nikakav odgovor, niti je uopšte nagovešteno da može doći do preispitivanja politike definisane 2014. godine. Čak, naprotiv, primetno je da Srbija jednostavno prelazi preko svega, a državni zvaničnici se prave kao da se ništa ne dešava. Pravdanje ovakvog ponašanja „izgradnjom poverenja“ ili „istorijskim kompromisom“ je neubedljivo, jer je za tako nešto potrebna saglasnost obe strane. Da je to i namera albanske strane ne bi bilo dvosmislenih izjava, poteza na štetu Srbije i brojnih incidenata. Zbog toga se spoljnotrgovinsko postavljanje Srbije ne može drugačije tumačiti nego kao očigledna politička slabost. Takođe, neprihvatljiva je i teza kako Albanija za srpsku privredu predstavlja veliko tržište, te se zbog većeg izvoza i ekonomskih interesa ponekad mora zažmuriti na neprijatne političke poteze druge strane.

Ekonomski odnosi između dve zemlje su na relativno niskom nivou. Prema ostvarenom izvozu, Albanija je na 24. mestu među spoljnotrgovinskim partnerima Srbije, a posmatrajući uvoz tek na 50. mestu. Izvoz iz Srbije se kreće oko 90 miliona evra (osim u 2012. godini) te se beleži skromni rast ili stagnacija, ali zato uvoz iz Albanije kontinualno raste (prikazano u Tabeli 1). Od 16,3 miliona evra 2011. popeo se na 27,2 miliona

²⁸ Prema: „Privredna saradnja Srbije i Albanije“, *Privredna komora Srbije*, Beograd, 2017, <http://www.pks.rs/MSaradnja.aspx?id=33&p=1&pp=0&>

2016. godine. Posebno je primetan porast uvoza od 2014. godine (13,6% – 2014; 18,0% – 2015; 27,2% – 2016). Albanska privreda očigledno bolje koristi novostvoreni politički okvir za stalno povećavanje prisustva na tržištu Srbije, dok se srpski privrednici oslanjaju na stare distributivne mreže i proverene vrste proizvoda sa kojima tradicionalno nastupaju na albanskom tržištu. Srpski privrednici su pasivni i slabo motivisani da investiraju u Albaniju, a u prilog ovoj tezi ide i podatak da je 15. marta 2017. godine, zajedno sa predsednikom Privredne komore Srbije Markom Čadežom, delegaciju srpskih privrednika u poseti Albaniji sačinjavalo još samo dvoje ljudi: predstavnici trgovinskog lanca „Lilly Drogerie“ i „Mlekare Šabac“. Nakon održavanja poslovnog foruma u Nišu u oktobru 2016. godine, već sledećeg meseca je formirana Trgovinsko-industrijska komora Srbija–Albanija. Predsednik Privredne komore Srbije naglasio je da postoji obostrani interes da se saradnja širi u oblastima poljoprivrede, drvne, metalske, elektroindustrije i turizma, ali podaci prikazani u Tabeli 1 pokazuju da je i pored spoljnotrgovinskog suficita koji ostvaruje, srpska privreda ipak slabo zainteresovana za albansko tržište, dok albanska tek „otkriva“ srpsko, te su njihove aktivnosti dinamičnije i pokazuju značajnije rezultate. Ovakav trend nije prisutan u razmeni Srbije sa ostalim članicama zone slobodne trgovine CEFTA. Osim u trgovini sa Crnom Gorom, gde je za posmatrani period napravljen skroman rast izvoza, ali je zato značajno smanjen uvoz, u trgovini sa Makedonijom i BiH napravljena su i značajna povećanja izvoza uz istovremena smanjivanja uvoza, usled čega je povećan suficit, što je prikazano u Tabeli 2.

Tabela 2: Spoljnotrgovinska razmena između Srbije i ostalih članica CEFTA za period 2011–2016. godina (u milionima evra)

	2011		2016	
	uvoz	izvoz	uvoz	izvoz
Makedonija	229,6	376,5	192,1	534,5
Crna Gora	94,6	636,5	58,3	651,5
BiH	479,8	852,7	406,0	1118,6

I pored formalno „sve boljih odnosa“ sa Albanijom, Srbija u Crnu Goru izvozi šest puta više, u Makedoniju sedam puta, a u BiH dvanaest puta, dok je ukupan obim razmene sa Crnom Gorom i Makedonijom šest puta veći, a sa BiH preko dvanaest puta. Za srpsku privredu Albanija ostaje periferno tržište, i bez obzira na najavljene zajedničke projekte, prateći dosadašnju dinamiku trgovinskih odnosa, teško je očekivati da na tom planu nekih većih pomaka može biti u bliskoj budućnosti.

Zaključak

U prethodne 103 godine, od proglašenja nezavisnosti Albanije do danas, postojala su četiri pokušaja srpskih i jugoslovenskih vlasti da se odnosi sa južnim susedom razviju i uredi na obostranu korist. Periodični pokušaji otvaranja „novog poglavlja“ u bilateralnom okviru se dešavaju jer su, ukupno posmatrano, srpsko-albanski odnosi loši. Oni su opterećeni pitanjem položaja i statusa albanske nacionalne manjine na Kosovu i Metohiji, ali od 1999. godine i u opštinama Bujanovac, Preševo i Medveđa na teritoriji centralne Srbije. Ovo, inače, nije specifično samo za Srbiju, slična pitanja se javljaju i u albansko-makedonskim, albansko-grčkim i donekle u albansko-crnogorskim odnosima. Albanske političke elite se, osim u pojedinim, relativno kratkim istorijskim intervalima, nisu pomirile sa granicama koje je međunarodna zajednica „isctala“ njihovoj nacionalnoj državi tokom pregovora vođenih između Prvog balkanskog i Prvog svetskog rata. To pitanje nas je pratilo tokom XX veka i ostalo otvoreno i danas! Težnja albanskih političkih lidera da se (isuviše) često govori o „nacionalnom ujedinjenju“, „jedinstvu Albanaca bilo gde da žive“ i „zajedničkoj sudbini“, bez obzira što se „uvija u oblandu evrointegracija“ ide u prilog ovoj tezi. Iz ovih razloga su sporazumi Pašić–Toptani i Milošević–Nano jednostavno propali. Takođe, neophodno je upozoriti i da je mešanje velikih sila u unutrašnja pitanja balkanskih država možda i najvidljivije kroz rešavanje „albanskog pitanja“. Granica današnje Albanije je faktički određena dogovorom Rusije i Austrougarske, mada su ovi drugi vrlo brzo počeli da potpiruju ekspanzionističke velikodržavne težnje kod dela albanskih političara odmah po početku Prvog svetskog rata. Zato je Pašićeva inicijativa, mada je neke kratkoročne rezultate donela (pre svega one koji se tiču povlačenja srpske vojske preko Albanije), dugoročno posmatrano propala. Miloševićeva nije donela ni kratkoročne rezultate, a pored žestokog protivljenja potezu Fatosi Nani od strane opozicije u Tirani i albanskih političara sa Kosova i Metohije, treba podvući da to očigledno nije bilo ni u interesu SAD. Dokaz toga je potonji rasplet kosovske krize, pregovori u Rambujeu i bombardovanje SR Jugoslavije. Inicijativa Tito–Hodža je, posmatrajući sve dosadašnje, verovatno imala i najveće šanse za uspeh, ali je ova faza jugoslovensko-albanskih odnosa trajala svega dve i po godine. U sporu između Jugoslavije i Sovjetskog saveza Enver Hodža nije imao nikakve dileme kojoj strani da se priključi, te opet spoljni – vanbalkanski faktor presudno utiče na oblikovanje odnosa između dve zemlje.

Slobodno tome, može se zaključiti da je i poslednji pokušaj unapređenja srpsko-albanskih odnosa, oličan u intenzivnoj saradnji između Aleksandra Vučića i Edija Rame uslovljen delovanjem spoljnog faktora. Ovoga puta to je pre svega EU, ali u određenoj meri to su i SAD. Konstruktivnost koju manifestuje zvanični Beograd, i u nešto manjoj meri Tirana, je rezultat političke nužde. Na takav način se bilateralni odnosi pokušavaju prikazati

dobrim, odnosno „dobrosusedskim“, jer je to uslov za ulazak obe države u EU. Problem za obe zemlje je u tome što politički okvir nastao susretima najviših zvaničnika dve zemlje treba popuniti konkretnim sadržajem. I pored mnogo toga rečenog o unapređenju ekonomskih odnosa, podaci govore da je trgovinska razmena između dve države relativno mala. Infrastrukturno povezivanje, još jedna stvar koja je gromoglasno najavljena, nije ranije planirano u sektorskim razvojnim strategijama, pa je tek neophodno sračunati koliko bi sve to koštalo, kakvi bi bili efekti i koliko bi se uopšte isplatilo. Međutim, najveći problem ostaje (buduće) rešavanje albanskog nacionalnog pitanja i u tom kontekstu posmatrano statusa Kosova i Metohije. Politička nužda tera i Srbiju i Albaniju da se ponovo pokuša sa uspostavljanjem „dobrosusedskih odnosa“, ali Albanci tu situaciju mnogo bolje koriste. Ustupci koje Srbija čini (poseta predsednika Nišanija Bujanovcu ili jednostavni prelazak preko provokacije Edija Rame na zajedničkoj konferenciji za štampu sa Aleksandrom Vučićem u Beogradu su ilustrativni primeri toga), sa albanske strane se shvataju kao slabost „protivnika“, pa samim tim i šansa da se ubrza pitanje rešavanje albanskog nacionalnog pitanja. Otuda i ogroman broj raznih incidenata koji prate ovu fazu „poboljšavanja srpsko-albanskih odnosa“. Jednostavno, pogledi na pitanja od značaja za bezbednost obe države ostaju suprotstavljeni što, dugoročno posmatrano, ne daje nadu da do razvoja srdačnih i plodnih odnosa može doći. Tekuća faza će trajati kraće ili duže, ona je direktno povezana za procesom evrointegracija Srbije i Albanije, pa stoga treba očekivati i da se na nju direktno odražavaju sve krize kroz koju EU trenutno prolazi ili će tek prolaziti. Pokušaj izgradnje srpsko-albanskih odnosa na novim temeljima je zbog toga teško ostvarljiv projekat, a tekuće aktivnosti obe zemlje treba posmatrati kao konstruktivnost koja se manifestuje pod pritiskom EU. Dok EU (uz podršku SAD) bude imala snage i instrumenata da ovaj proces usmerava, i dok obema zainteresovanim stranama evrointegracije budu prioritet, trajaće i ova faza srpsko-albanskih odnosa. U slučaju eskalacije političke krize unutar EU, i posledičnog obustavljanja daljih prijema novih članica, Srbija i Albanija neće biti motivisane da nastave sa „istorijskim pomirenjem“ na način kako se to danas čini.

Literatura

- Богдановић, Димитрије, *Књига о Косову*, Књижевне новине, Београд 1990.
- Дедијер, Владимир, *Југословенско-албански односи (1939–1948)*, Борба, Београд, 1949.
- Најдари, Исмет, „Никад усамљенији у својој историји“, *Наша борба*, 9. новембар 1997, стр. 2.
- Нрадечни, Павел, Ладислав Хладки, *Дјини Албаније*, Lidové noviny, Praha, 2008.

- MacDowall, Andrew (ur.), „Albanian prime minister: EU faces nightmare if Balkans hope fade“, *Politico*, 21.04.2017, <http://www.politico.eu/article/albania-prime-minister-edi-rama-eu-faces-nightmare-if-balkans-denied/>
- Malinić, Đoko (ur.), „Susreti: Predsednik Albanije Redžep Mejdani: Kosovo neće biti Bosna“, *NIN*, br. 2448, 27. novembar 1997, <http://www.nin.co.rs/arhiva/2448/2.html>
- Никшић, Стеван, „Самит на Криту. Балканци на раскршћу“, *НИН*, бр. 2445, 6. новембар 1997, str. 8.
- Павловић, Момчило, Предраг Ј. Марковић, *Косово и Метохија: прошлост, памћење, стварност*, Препород ММ, Нови Сад, 2006.
- Pearson, Owen, *Albania in the Twentieth Century, A History. Volume I, Albania and King Zog: Independence, republic and monarchy 1908–1939*, I.B. Tauris, London, 2004.
- „Privredna saradnja Srbije i Albanije“, *Privredna komora Srbije*, Beograd, 2017, <http://www.pks.rs/MSaradnja.aspx?id=33&p=1&pp=0&>
- Пророковић, Душан, *Косово: међуетнички и политички односи*, Геополитика, Београд, 2011.
- Слијепчевић, Ђуро, *Српско-арбанашки односи кроз векове са посебним освртом на новије време*, Штампарија Острог, Химелстир, 1983.
- Woodward, Susan L., *Balkan Tragedy. Chaos and Dissolution after the Cold War*, Brookings Institution, Washington, 1995.
- „Hrvatska i Albanija traže vojsku Kosova“, *RTCG*, 16.02.2017, <http://www.rtcg.me/vijesti/region/156657/hrvatska-i-albanija-traze-vojsku-kosova.html>
- „Jonuz Musliu: moj predsednik je Edi Rama“, *Sputnik*, 26.04.2017, <https://rs-lat.sputniknews.com/politika/201704261110938442-musliu/>
- „Nišani i Tači: Nacionalno pitanje Albanaca je sveta stvar“, *Blic*, 11.05.2017, <http://www.blic.rs/vesti/politika/hiljadugodisnji-san-nisani-i-taci-nacionalno-pitanje-albanaca-je-sveta-stvar/fs64n7m>
- „Rama: Albanci u Preševu traže duhovno ujedinjenje“, *Mondo*, 23.05.2015, <http://mondo.rs/a797260/Info/Srbija/Rama-Albanci-u-Presevu-traze-duhovno-ujedinjenje.html>
- „Šta su poručili Rama i Tači?“, *N1*, 07.04.2015, <http://rs.n1info.com/a49842/Vesti/Sta-su-rekli-Rama-i-Taci-u-Ulcinju-o-ujedinjenju.html>

Dušan Proroković

**RELATIONS BETWEEN ALBANIA AND SERBIA
AT THE SECOND DECADE OF THE XXI CENTURY:
A NEW BEGINNING OR CONSTRUCTIVITY UNDER PRESSURE**

ABSTRACT

It is noticeable that from 2014 we are witnessing the intensification of relations between Serbia and Albania. Until then, official communication between two countries was mostly conducted through a multilateral format. Since then, Belgrade and Tirana have focused on bilateral relations: Aleksandar Vučić was Serbia's first Prime Minister in history who visited Tirana and Edi Rama was the first Albanian official who traveled to Belgrade after 68 years. A joint aim of the two countries is to work on strengthening economic relations, increasing trade, expanding cooperation in the field of tourism and building infrastructure projects. However, despite all announcements, relations between two countries remain complex and burdened primarily with the issue of the status of Kosovo and Metohija. Therefore, bilateral cooperation between Belgrade and Tirana can be seen primarily as a political necessity which both countries carry out to show that they meet the criteria for good neighborly relations and thus continue the process of "euro integration". On the other hand, the stands on issues of importance for the security of both countries remain opposed, which in the long run does not give a hope for the development of cordial and fruitful relations. The attempt to build Serbian-Albanian relations on new foundations is, therefore, a difficult project and the current activities of both countries should be seen as a constructiveness that is manifested because of the pressure of the EU integration.

Key words: Serbia, Albania, Serbian-Albanian relations, international relations, Kosovo issue.